

**SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO**

**Rekomendacje dotyczące projektowania
i utrzymywania turystycznych szlaków konnych
w województwie pomorskim**

Wydanie I

Opracowanie: Departament Turystyki i Sportu, Urząd Marszałkowski Województwa
Pomorskiego, Gdańsk 2024

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Konstrukcja i utrzymanie szlaków konnych.....	4
A. Oznakowanie szlaków	4
B. Wytyczanie szlaków.....	4
C. Dodatkowe rekomendacje Lasów Państwowych	6
D. Szlaki konne w obszarze pasa technicznego morza	6
3. Miejsca popasu.....	8
A. Charakterystyka miejsc popasu	8
B. Zagrody.....	10
C. Stanowiska do wiązania koni (koniowiązy) zlokalizowane w miejscach popasu	11
D. Wiaty w formie boksów.....	12
E. Bloki do wsiadania w formie rampy	13
4. Rekomendacje dotyczące regulaminów.....	14
A. Regulamin szlaku konnego	14
B. Regulamin miejsc popasu.....	15
5. Podsumowanie	16
6. Źródła danych	17
7. Wykaz rysunków.....	17

1. Wstęp

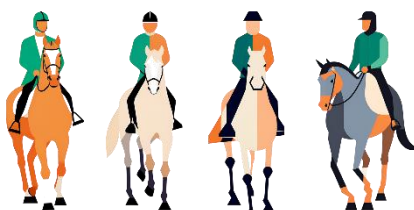
Pomorska Turystyka Konna, jako strategiczne przedsięwzięcie Województwa Pomorskiego, ma na celu stworzenie atrakcyjnej sieci szlaków konnych oraz miejsc popasowych na terenie województwa. Przedsięwzięcie to jest odpowiedzią na rosnące zainteresowanie turystyką konna w regionie i potrzebę zapewnienia odpowiednich warunków do jej uprawiania. Niniejsze opracowanie powstało, by zagwarantować wysoką jakość infrastruktury oraz bezpieczeństwo zarówno dla jeźdźców, jak koni. Zawarte rekomendacje oparte są na publikacjach przygotowanych przez Lasy Państwowe oraz na sugestiach środowiska jeździeckiego z województwa pomorskiego.

Niniejszy dokument jest zbiorem rekomendacji dotyczących tworzenia szlaków konnych oraz miejsc popasu. Opracowanie skupia się na aspektach technicznych, ekologicznych i praktycznych, które mają kluczowe znaczenie dla zrównoważonego rozwoju turystyki konnej. Dzięki tym rekomendacjom infrastruktura, która powstanie w ramach realizacji przedsięwzięcia, powinna dostarczyć użytkownikom bezpieczne i atrakcyjne trasy, wywierające jak najmniejszy wpływ na środowisko naturalne.

Opracowanie uwzględnia:

- **Konstrukcję i utrzymanie szlaków konnych:** opis technicznych zaleceń, jakie powinny spełniać szlaki/trasy, aby były bezpieczne, trwałe i przyjazne dla środowiska.
- **Wyposażenie miejsc popasowych:** szczegółowe zalecenia dotyczące infrastruktury w miejscach odpoczynku, w tym boksów, wiat oraz pozostałej małej infrastruktury.
- **Zasady zrównoważonego użytkowania terenów leśnych:** propozycje działań mających na celu ochronę przyrody oraz harmonijne współistnienie turystyki konnej z innymi formami działalności w lasach.

Rekomendacje mają na celu stworzenie optymalnych warunków dla rozwoju turystyki konnej w regionie, co przyczyni się do wzrostu atrakcyjności turystycznej województwa pomorskiego oraz wsparcia regionalnej gospodarki. Pragniemy, aby Pomorska Turystyka Konna stała się wzorem dla innych regionów w Polsce, promując aktywny wypoczynek w harmonii z naturą.

2. Konstrukcja i utrzymanie szlaków konnych

A. Oznakowanie szlaków

Znakowanie szlaków konnych powinno opierać się na wytycznych Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego (PTTK), zgodnie z „Instrukcją znakowania szlaków turystycznych PTTK”.

Integralną częścią oznakowania szlaku powinna być również tablica informacyjna, usytuowana przy wjeździe na szlak.

Elementy tablicy informacyjnej:

- nazwa szlaku wraz z jego numerem lub oznaczeniem,
- mapa szlaku z zaznaczonym przebiegiem trasy, punktami orientacyjnymi, miejscami popasowymi, wodopojami, a także ewentualnymi utrudnieniami, takimi jak stromizny czy brody,
- informacja o długości szlaku oraz szacowany czas przejazdu dla różnych poziomów zaawansowania jeźdźców,
- stopień trudności: oznaczenie poziomu trudności szlaku (np. łatwy, średni, trudny), co pomoże jeźdźcom ocenić, czy trasa jest odpowiednia dla nich i ich koni,
- ważne informacje o zasadach poruszania się po szlaku, takich jak dopuszczalna prędkość, pierwszeństwo przejazdu, czy zakazy (np. zakaz galopowania na określonych odcinkach),
- ewentualne ostrzeżenia dotyczące warunków terenowych, dzięki przyrodzie czy innych potencjalnych zagrożeń,
- lokalizacje miejsc popasowych, ramp do wsiadania, czy innych miejsc przyjaznych jeźdźcom,
- dane kontaktowe w razie awarii lub wypadku: numery alarmowe oraz kontakt do lokalnych służb ratunkowych, administratora szlaku, okolicznych stadnin, zarządcy lasu, weterynarza lub innych odpowiednich służb,
- zasady ochrony przyrody - wskazówki dotyczące ochrony środowiska, takie jak obowiązek sprzątania po koniach, unikanie zbaczania ze szlaku, czy zakaz płoszenia dzikiej zwierzyny,
- logotypy i informacje o organizacjach, które wspierają lub zarządzają szlakiem.

B. Wytyczanie szlaków

- szlaki konne o ile to możliwe, nie powinny, pokrywać się z innymi szlakami turystycznymi, szczególnie ze szlakami rowerowymi, gdyż szlaki konne mają mieć charakter rekreacyjny o łatwym poziomie trudności,
- rozmieszczenie szlaków powinno mieć charakter lokalny i sieciowy. W sąsiedztwie ośrodków jeździeckich powinno wyznaczyć się szlaki składające się z 2-3 pętli pozwalających na przejazd każdej w ciągu godziny oraz szlaków tworzących sieć w obrębie województwa i kraju. W miejscach szczególnie atrakcyjnych należy wyznaczać szlaki na dłuższe wyjazdy – w miarę możliwości (np. w rejonie brzegu morskiego lub jezior),
- w wyjątkowych sytuacjach szlak konny może krzyżować się z innymi szlakami, a gdy takie miejsce występuje, powinno być odpowiednio oznakowane,

- rekomenduje się wybranie operatora bądź operatorów szlaku, którzy będą dbali o bieżące jego utrzymanie
- szlaki powinny odpowiadać na potrzeby lokalnej społeczności jeździeckiej i być ściśle z nią uzgadniane, co stanowi swoistą gwarancję żywotności szlaku,
- wytyczone szlaki powinny posiadać cyfrowy ślad w formie pliku .gpx, który powinien być ogólnodostępny do pobrania ze strony operatora szlaku,
- mając na uwadze bezpieczeństwo innych turystów, szlaki powinny omijać powierzchniowe obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe (takie jak np. parkingi leśne, miejsca odpoczynku niezwiązane z turystyką konną), których urządzenia nie są przystosowane do obsługi turystyki konnej,
- powinny być oddalone od stromych stoków, urwisk, kanałów i rowów o co najmniej 1,5 metra, a najlepiej o 3 metry,
- powinny znajdować się co najmniej 10 metrów od granicy obszaru kolejowego, a odległość od osi skrajnego toru nie może być mniejsza niż 20 metrów,
- nawierzchnia szlaków nie powinna być porośnięta gęstą roślinnością, wyższą niż 30 cm;
- nawierzchnia powinna być stabilna, równa i niezbyt twarda, aby unikać urazów nóg czy kopyt koni. Unika się twardych, asfaltowych powierzchni na dłuższych odcinkach, ponieważ mogą one prowadzić do przeciążeń stawów.
- rekomenduje się, w miarę możliwości technicznych i terenowych, by korytarz szlaku konnego miał wysokość minimum 3 metry,
- odcinki szlaków konnych o charakterze rekreacyjnym i łatwym poziomie trudności powinny mieć szerokość nie mniejszą niż 2,4 metra,
- aby uniknąć zatorów przy wjeździe na szlak pierwsze 100 metrów wjazdu powinno być szersze niż 2,4 metra,
- wskazane jest, aby w regulaminach korzystania ze szlaku, umieścić zapis, że konie powinny poruszać się środkiem drogi. Ma to na celu ograniczenie poszerzania ścieżek przez konie, które mają tendencję do poruszania się wzdłuż zewnętrznych krawędzi ścieżek,
- poprzeczne pochylenie szlaków konnych powinno wynosić 2–5%, i nigdy nie powinno przekraczać 15%,
- podłużne pochylenie szlaków konnych powinno wynosić 2–5%, i nie powinno przekraczać 20%,
- rekomenduje się, w miarę możliwości, utworzenie dwóch rodzajów szlaków – łatwiejszego (dla osób początkujących, seniorów, osób z niepełnosprawnościami) oraz trudniejszego (dla jeźdźców zaawansowanych). W takim przypadku, poziom trudności szlaku powinien zostać odpowiednio oznakowany,
- w przypadku istnienia mapy przebiegu szlaku, zaleca się umieszczenie na niej informacji o miejscach ściśle chronionych, na które obowiązuje bezwzględny zakaz wjazdu konno,
- W celu prawidłowego i bezpiecznego korzystania ze szlaku, rekomenduje się ustawienie przed wjazdem na szlak tablic informacyjnych oraz regulaminu korzystania,
- dopuszcza się możliwość łączenia obiektów turystycznych zlokalizowanych na szlaku. Zaleca się w tym przypadku wyznaczenie specjalnych stref lub miejsc pobytu,
- skrzyżowania szlaku z drogami o większym natężeniu ruchu powinny być odstonięte i oznakowane,
- w przypadku prowadzonych prac leśnych, szlak powinien mieć wytyczony odpowiednio oznakowany objazd.

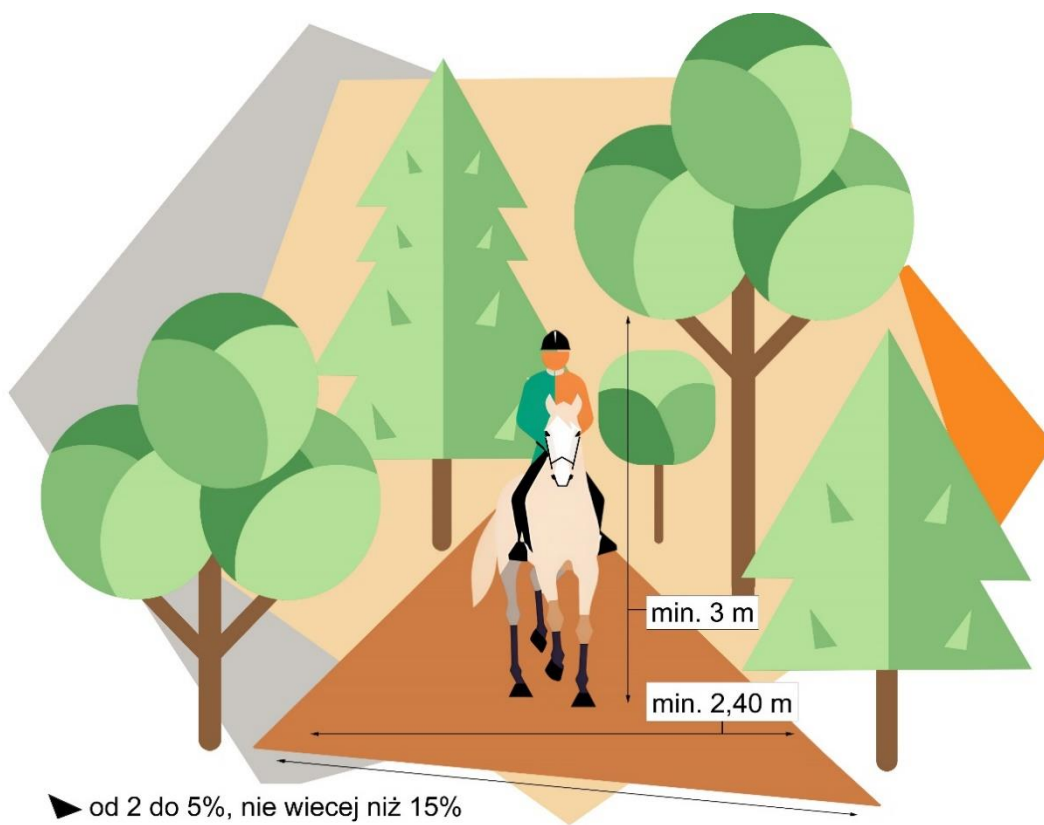
C. Dodatkowe rekomendacje Lasów Państwowych

- szlaki konne powinny stanowić odrębną warstwę duktów leśnych, takich jak: leśne szlaki stałe, które w większości stanowią drugorzędną komunikację leśną wykorzystywaną obecnie do celów technologicznych przewozu drewna,
- rekomenduje się, w uzgodnieniu z lokalnym nadleśnictwem, opracowanie zakresów obowiązków pracownika nadleśnictwa dotyczących spraw związanych z tworzeniem i utrzymaniem szlaków konnych,
- rekomenduje się przypisanie konkretnemu podmiotowi spoza Lasów Państwowych odpowiedzialności za utrzymanie szlaków konnych i infrastruktury towarzyszącej w dobrym stanie technicznym w celu zapewnienia bezpiecznego ich użytkowania. Do zadań podmiotu odpowiedzialnego za zarządzanie szlakiem konnym należą m.in.:
 - a. koordynowanie działalności podmiotów „konných”,
 - b. pozyskiwanie dofinansowane na działania związane z turystyką konną,
 - c. wyznaczanie i oznaczanie tras konnych,
 - d. weryfikowanie i przeglądanie stanu tras,
 - e. istniejącą infrastrukturę, za jej zakup, stan techniczny, przeglądy (gwarancyjne i okresowe), utrzymanie i wyposażenie,
 - f. min. raz w roku weryfikowało oznaczenia np. pod kątem istniejących form ochrony przyrody,
 - g. informowało zarządców gruntów o zagrożeniach i / lub likwidowało je na bieżąco,
- zaleca się budowę obiektów z drewna gatunków odpornych na działanie patogenów powodujących szybkie gnicie drewna (dąb, robinia akacjowa), co przełoży się w długim okresie czasu na obniżenie kosztów utrzymania i zakresu prac konserwacyjnych,
- przy montażu konstrukcji obiektów zaleca się montaż konstrukcji drewnianych nad gruntem np. przy użyciu metalowych tudzież plastikowych kotew.

D. Szlaki konne w obszarze pasa technicznego morza

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, na wszelkie działania w pasie technicznym (m.in. plaża, wydma) niezbędne jest otrzymanie zgody Dyrektora Urzędu Morskiego w formie decyzji administracyjnej.

Kwestie związane z wytyczaniem szlaków konnych prowadzących do pasa technicznego oraz na plażę wymagają każdorazowego uzgodnienia z właściwym Urzędem Morskim. Jest to niezbędne z uwagi na konieczność zachowania zgodności z przepisami dotyczącymi ochrony środowiska, bezpieczeństwa na obszarach nadmorskich oraz zarządzania pasem technicznym, który pełni kluczową rolę w ochronie wybrzeża. Urząd Morski, jako instytucja odpowiedzialna za te tereny, musi każdorazowo zatwierdzić plan wytyczenia szlaku, aby zapewnić, że nie narusza on zasad ochrony przyrody, a także nie wpływa negatywnie na funkcjonowanie infrastruktury morskiej czy bezpieczeństwa osób przebywających na plażach.

Rysunek 1. Parametry szlaku - pochylenie poprzeczne

Rysunek 2. Parametry szlaku - pochylenie podłużne

3. Miejsca popasu

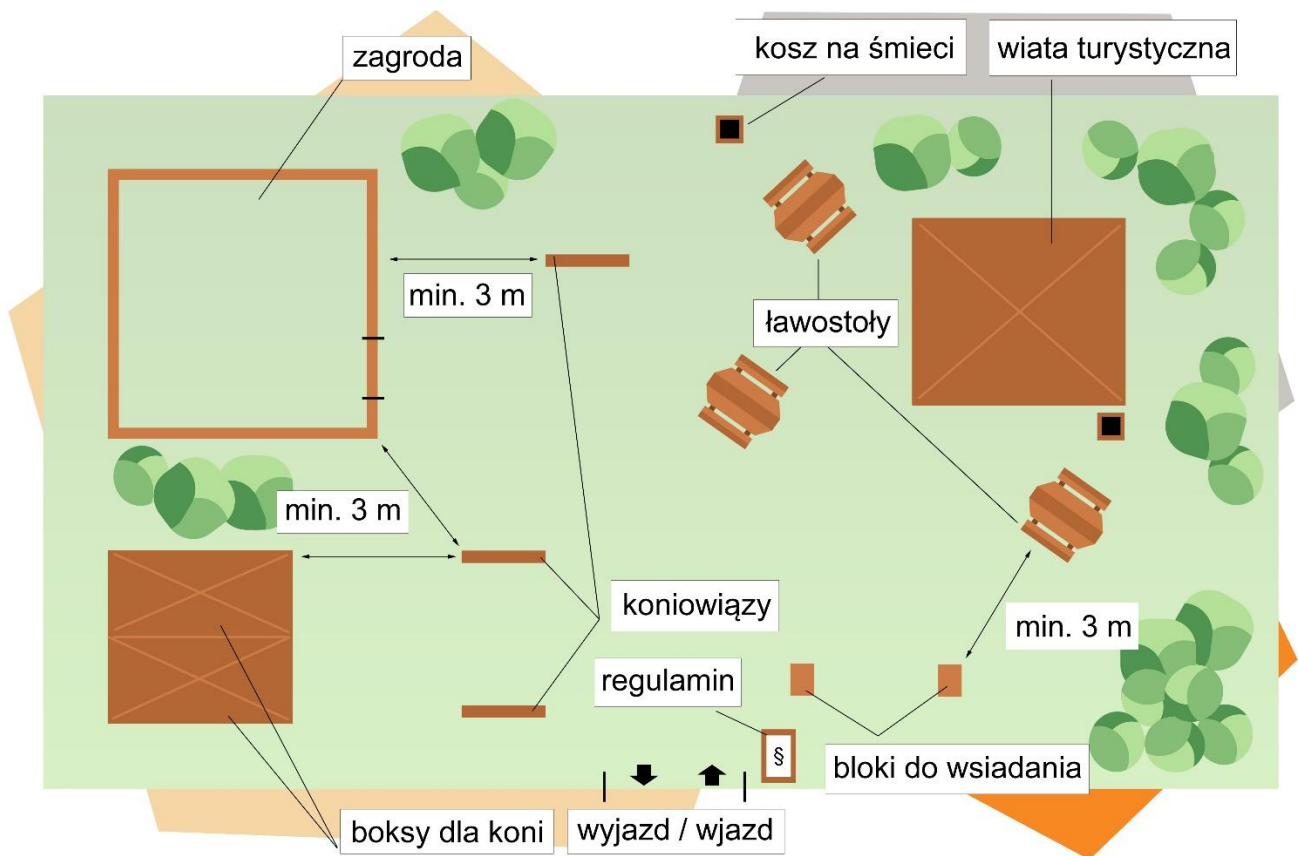
A. Charakterystyka miejsc popasu

Miejsca popasu dla koni są specjalnie wydzielonymi obszarami przeznaczonymi do wypoczynku i karmienia koni. Są one zazwyczaj zlokalizowane w pobliżu tras jeździeckich. Miejsca popasu w formie zagród oferują koniom przestrzeń, gdzie mogą swobodnie się poruszać, oraz odpoczywać bez konieczności przywiązywania.

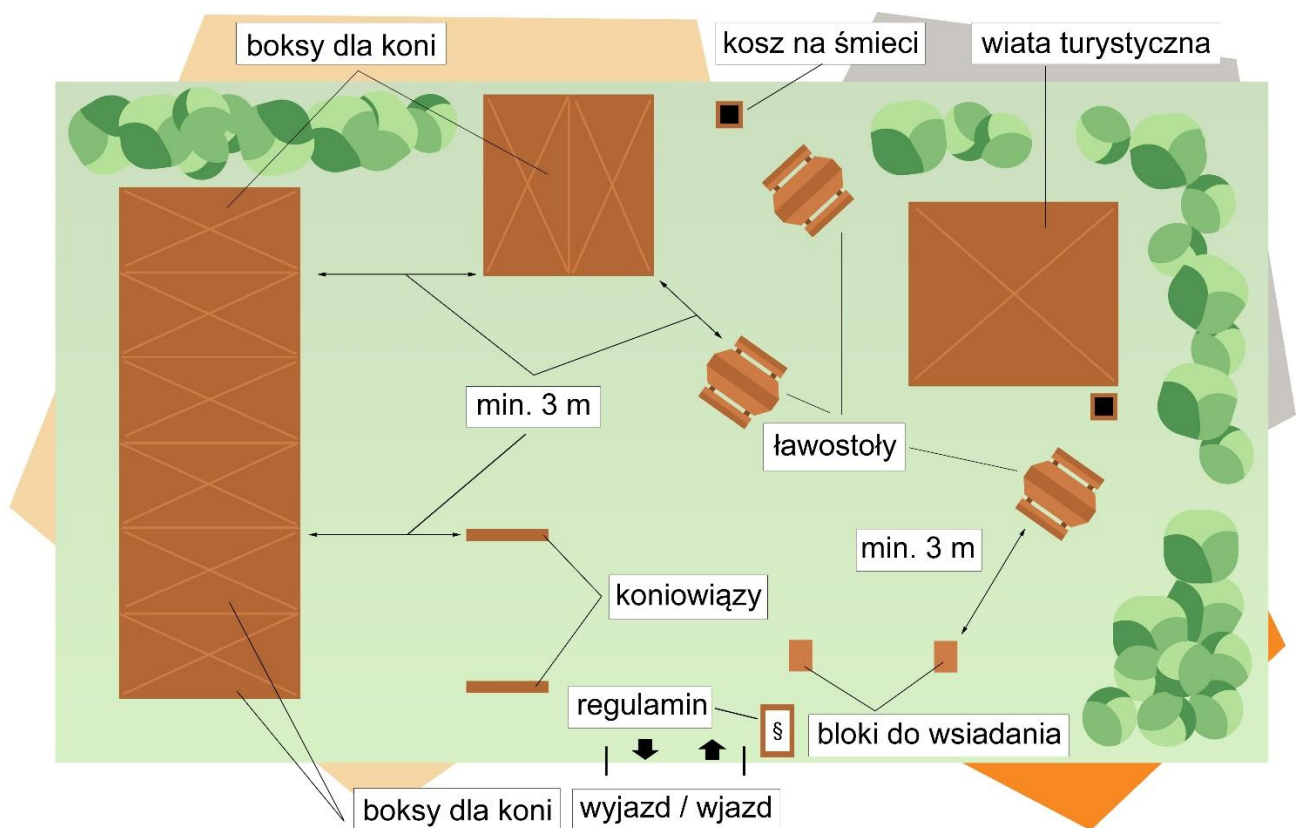
Przestrzenie te są zazwyczaj ogrodzone, aby zapewnić bezpieczeństwo koniom i zapobiec ich oddaleniu się. Często wyposażone są w dodatkowe udogodnienia, takie jak poidła, zadaszenia chroniące przed słońcem i deszczem, a także miejsca do krótkotrwałego przechowywania sprzętu jeździeckiego. Miejsca popasu są korzystne zarówno dla koni, jak i dla jeźdźców. Dla koni stanowią naturalne środowisko do odpoczynku i regeneracji sił, co jest szczególnie ważne podczas długich wędrówek. Dla jeźdźców zaś są okazją do przerwy, zrelaksowania się i cieszenia się chwilą w otoczeniu przyrody.

Warto zwrócić uwagę, że korzystanie z miejsc popasu wymaga przestrzegania określonych zasad, takich jak utrzymanie porządku, zbieranie odpadów oraz respektowanie innych użytkowników terenu. Dzięki temu miejsca te mogą służyć zarówno obecnym, jak i przyszłym miłośnikom jeździectwa.

- Rekomenduje się, aby miejsca popasu lokalizowane były w miejscach dostępnych dla ośrodków konnych, klubów, stajni oraz stadnin w celu zapewnienia bieżącego utrzymania miejsc postojowych. Dopuszcza się ich lokalizację w miejscach zarządzanych, bądź będących pod opieką ośrodków konnych, klubów, stajni oraz stadnin (np. na podstawie umowy użyczenia gruntów). Umieszczenie miejsc popasowych w okolicy ośrodków konnych zapewni w razie potrzeby łatwy dostęp do opieki weterynaryjnej, a także podniesie kwestie bezpieczeństwa przebywających w miejscu popasu koni.
- Miejsca popasowe powinny mieć wyznaczonego administratora/operatora, który będzie zarządzać miejscem popasu i bieżąco je utrzymywać.
- Projektowanie miejsc popasu powinno być poprzedzone konsultacjami z lokalnymi ośrodkami jazdy konnej, gdyż infrastruktura która powstanie w ramach przedsięwzięcia, użytkowana będzie w głównej mierze przez lokalne podmioty z branży.
- Możliwe jest umiejscowienie miejsca popasowego w sąsiedztwie istniejącego miejsca objętego monitoringiem (warunkiem jest możliwość bezpiecznego wytyczenia szlaku do takiego miejsca).
- W miarę możliwości, miejsce popasowe może być wyposażone w apteczkę, instrukcję udzielania pierwszej pomocy, gaśnicę oraz dostęp do bieżącej wody.
- Wjazd na teren miejsca popasu nie powinien być węższy niż 4 metry.

Rysunek 3. Parametry miejsca popasu z zagrodą

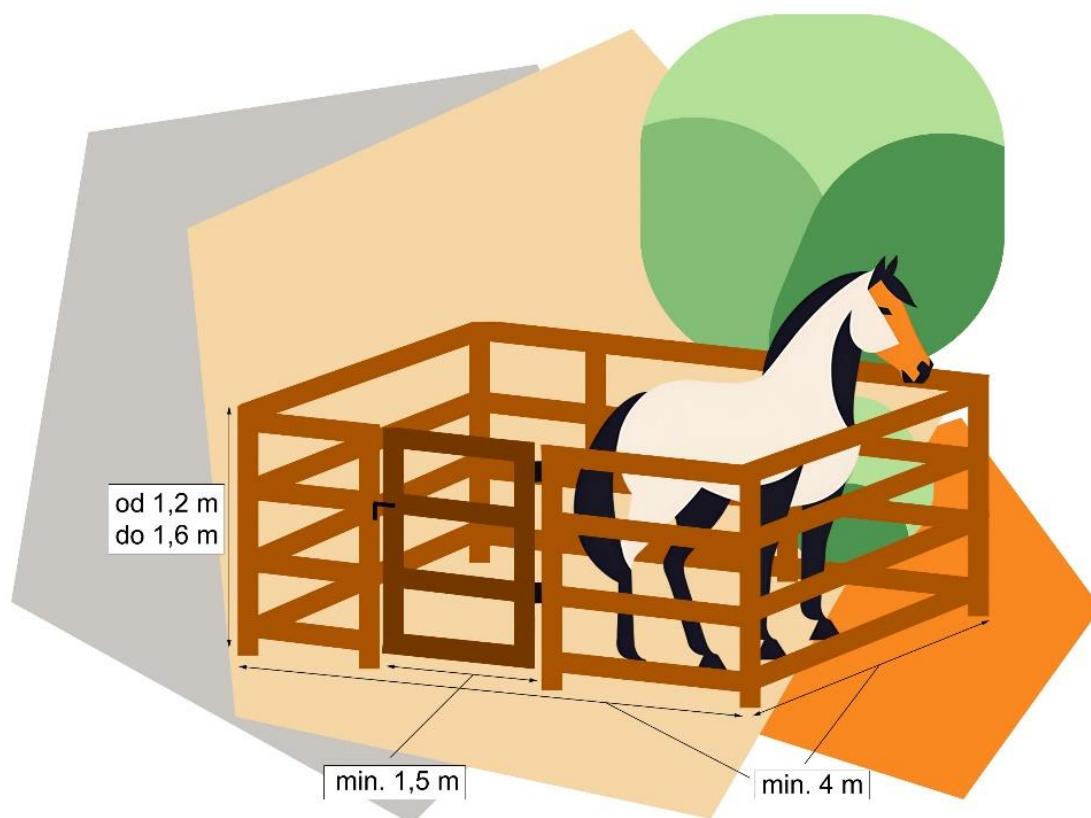
Rysunek 4. Parametry miejsca popasu bez zagrody

B. Zagrody

Zagrody popasowe są chętnie wybieraną przez jeźdźców alternatywą dla zwykłych stanowisk do wiązania koni/koniowiązów. Mają formę wydzielonej przestrzeni w obrębie obiektów rekreacyjno-wypoczynkowych, takich jak miejsca popasu. Umożliwiają rozsiadanie koni i pozostawienie ich luzem na dłuższy czas, bez konieczności przywiązywania. Dzięki temu konie mogą swobodnie się poruszać, co znacząco podnosi ich komfort, zamiast zmuszać je do długotrwałego stania w jednym miejscu. Zagrody popasowe powinny znajdować się w miejscach o płaskim ukształtowaniu terenu i na tym samym poziomie co teren bezpośrednio sąsiadujący z nimi. Zagroda powinna być przede wszystkim bezpieczna, a wszystkie konstrukcje wykonane z trwałych materiałów. Zwierzętom należy zapewnić wystarczającą ilość miejsca.

Najważniejsze elementy, które powinny być spełnione przy budowie zagrody:

- Rekomendowane jest, by zagrody w obrębie miejsc popasu składały się z dwóch kwater z oddzielnymi wejściami,
- minimalna odległość zagrody od ławek, stołów, ławostoi - 3 m, a najlepiej - 10 m;
- ogrodzenie zagrody popasowej powinno być wykonane z okorowanego drewna o średnicy minimum 10 cm oraz być przymocowane do słupów o średnicy minimum 15 cm, a najkorzystniej 20 cm i więcej;
- wysokość ogrodzenia zagrody: 1,2–1,6 m i 3–4 żerdzie;
- wejście do zagrody powinno być oddzielne i mieć szerokość około 1,5 m i być zamykane drzwiami na zawiasach z rygłem lub poprzeczną belką zasuwaną na wysokości około 1,2–1 m;
- minimalny wymiar jednej zagrody powinien wynosić 4 x 4 m (jedno miejsce popasowe może składać się z kilku zagród);
- w jednej zagrodzie popasowej powinien przebywać wyłącznie jeden koń,

Rysunek 5. Parametry zagrody dla konia

C. Stanowiska do wiązania koni (koniowiązy) zlokalizowane w miejscach popasu

Koniowiązy, czyli specjalne stanowiska do wiązania koni, są integralnym elementem miejsc popasu dla koni. Ich obecność znacząco podnosi funkcjonalność i bezpieczeństwo tych obszarów, zarówno dla koni, jak i ich opiekunów. Stanowiska te umożliwiają bezpieczne przywiązanie koni, co zapobiega ich niekontrolowanemu przemieszczaniu się i ewentualnym ucieczkom, i w rezultacie chronią przed niebezpieczeństwami, takimi jak ruch drogowy czy kontakt z dziką zwierzyną. Pozwalają także na wygodne przygotowanie koni do dalszej jazdy, pielęgnację lub karmienie. Dzięki nim konie są rozmieszczone w sposób uporządkowany, co zapobiega chaosowi i zmniejsza ryzyko konfliktów między zwierzętami.

Używanie koniowiązów minimalizuje ryzyko zniszczenia roślinności przez swobodnie poruszające się konie. Dzięki temu miejsca popasu pozostają w dobrym stanie i mogą służyć przez dłuższy czas.

Koniowiązy powinny być strategicznie rozmieszczone w miejscach popasu, takich jak:

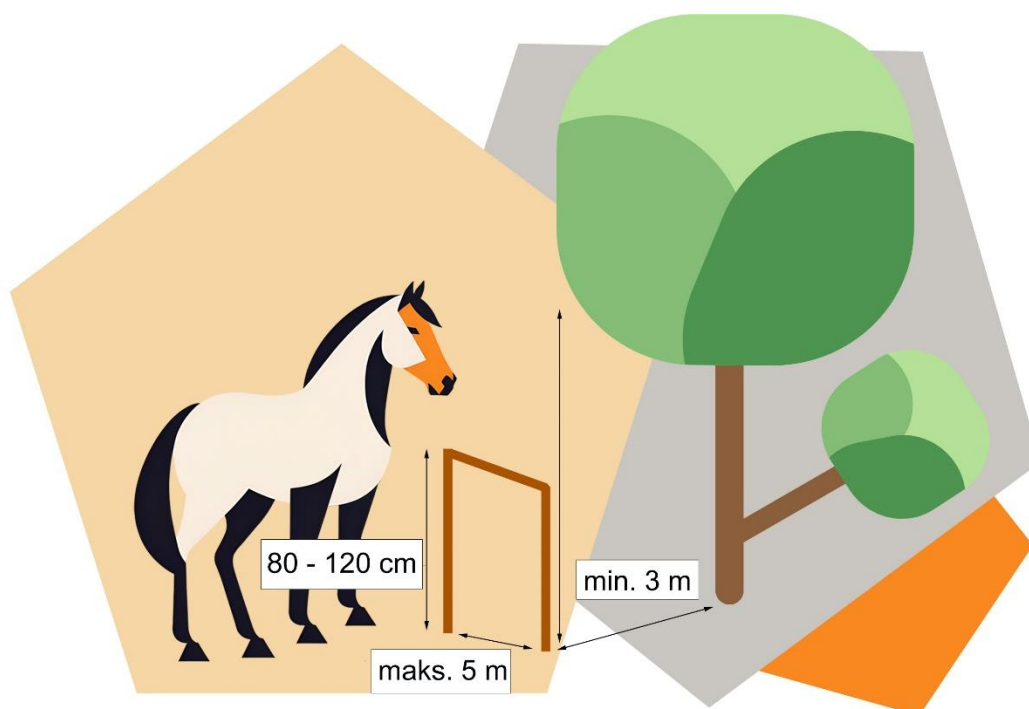
wejścia i wyjścia - umożliwia to wygodne przywiązywanie koni na początku i końcu odpoczynku;

miejsc karmienia - ułatwia to karmienie koni bez konieczności ich odwiązywania;

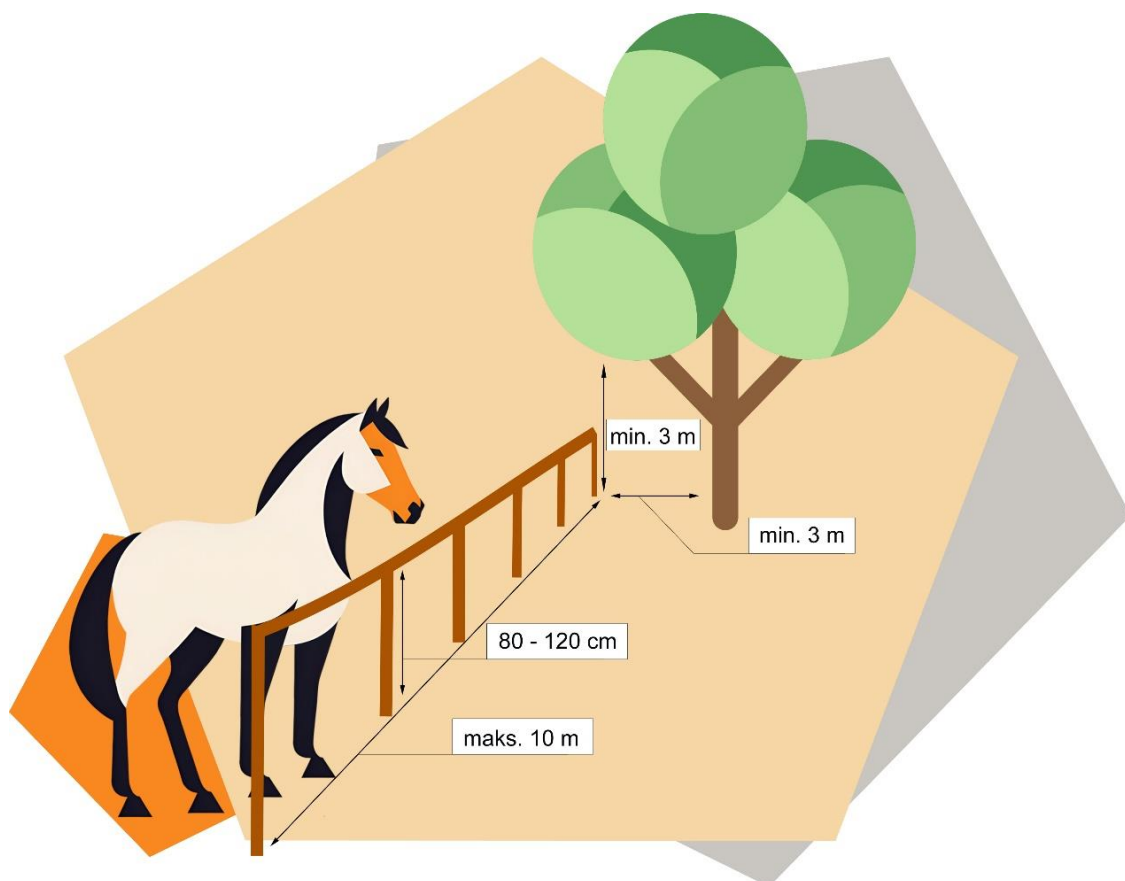
miejsc z naturalnym cieniem - zapewnia to ochronę przed słońcem i poprawia komfort koni.

Konstrukcja koniowiązów:

- solidne i wytrzymałe materiały, takie jak metal lub drewno, aby zapewnić bezpieczeństwo i trwałość;
- standardowa wysokość od 80 do 120 cm, co jest optymalne dla większości koni;
- solidne punkty mocowania, które wytrzymają siłę pociągnięcia konia. W miarę możliwości powinny być zlokalizowane w miejscach zapewniających dostęp do wody i cienia, co podnosi komfort koni podczas odpoczynku.

Rysunek 6. Parametry koniowięzu krótkiego

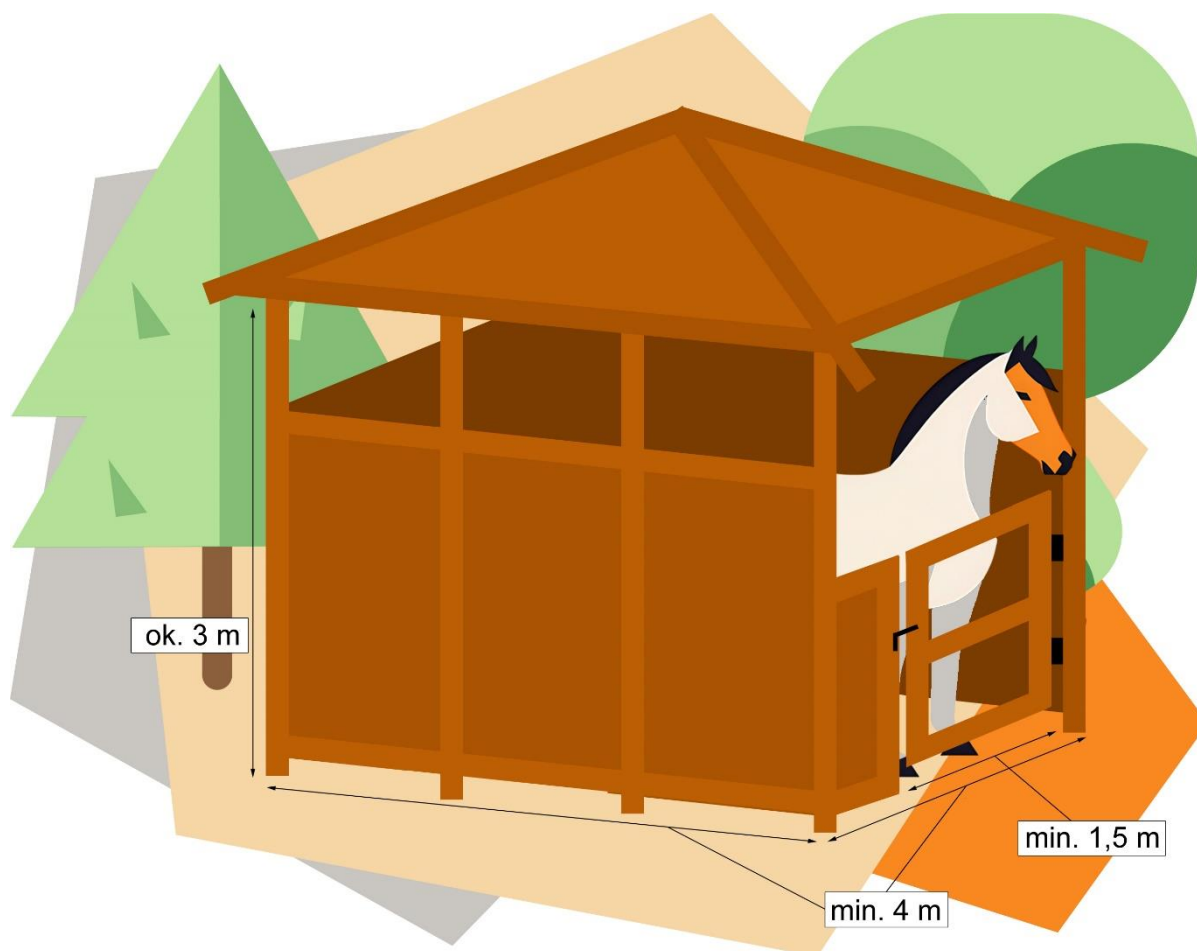
Rysunek 7. Parametry koniowiązu długiego

D. Wiaty w formie boksów

Wiaty w formie boksów dla koni w miejscach popasu to ważne elementy infrastruktury, które zapewniają koniom odpowiednie warunki w przestrzeni popasowej. Tego typu boksy pełnią różne funkcje, które przyczyniają się do zdrowia i dobrostanu koni.

Ich budowa wymaga uwzględnienia kilku kluczowych aspektów:

- w obrębie danego obiektu rekreacyjno-wypoczynkowego powinna znajdować się co najmniej jedna wiata. Liczba wiat powinna być dostosowana do intensywności ruchu turystycznego;
- odległość wiat od urządzeń obsługi ruchu turystycznego (koniowiązów, zagród, ławek) powinna wynosić minimum 3 metry, a najlepiej 10 metrów;
- lokalizacja: wiaty powinny być usytuowane w miejscach, które zapewniają odpowiednią ochronę przed wiatrem i są dobrze osuszone, aby uniknąć błota i stojącej wody;
- materiał: konstrukcje powinny być wykonane z trwałych i bezpiecznych materiałów, odpornych na warunki atmosferyczne i łatwych do utrzymania w czystości;
- wymiary wiaty: około 3 m x 3 m, co zapewni wystarczająco dużo miejsca, aby koń mógł się swobodnie poruszać, kłaść i wstawać;
- wentylacja: zarówno wiaty, jak i boksy muszą być dobrze wentylowane, aby zapewnić świeże powietrze i zapobiegać gromadzeniu się wilgoci;
- konstrukcja dachu wiaty powinna być wodoodporna i wytrzymała na silne wiatry, tak aby chronić konia przed czynnikami atmosferycznymi;
- podłoże wiaty powinno być suche i dobrze odprowadzające wodę.

Rysunek 8. Parametry pojedynczej wiaty w formie boksu

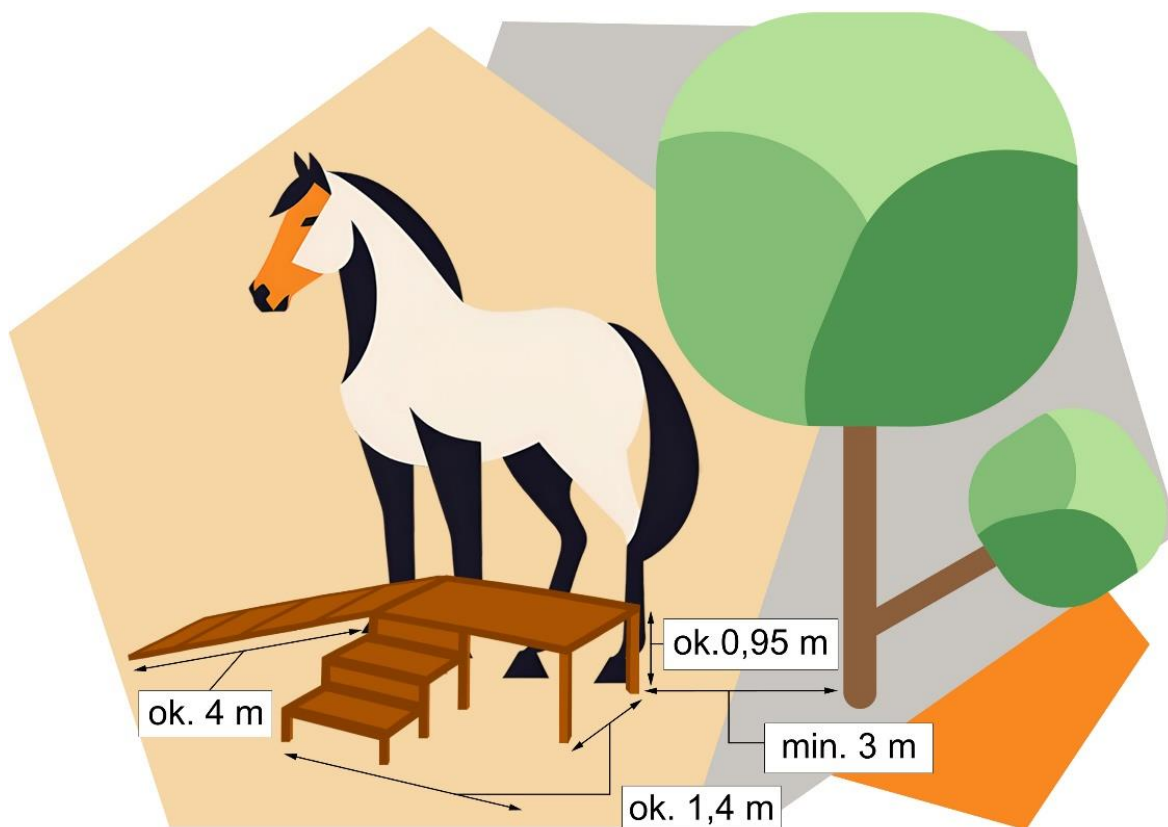
E. Bloki do wsiadania w formie rampy

Rampa do wsiadania na konia to praktyczne udogodnienie, które ułatwia jeźdźcom wsiadanie na konia podczas postoju. Tego typu rampa jest szczególnie przydatna na trasach dłuższych przejazdów konnych, gdzie konie i jeźdźcy potrzebują odpoczynku.

Rampa zazwyczaj składa się z solidnej, stabilnej konstrukcji, zbudowanej z drewna lub metalu, umożliwiającej wygodne i bezpieczne wsiadanie na konia. Zazwyczaj posiada kilka stopni prowadzących na podwyższoną platformę, z której łatwiej jest dosiąść konia, szczególnie osobom z niepełnosprawnościami, dzieciom, czy osobom starszym. Dzięki rampie minimalizuje się również ryzyko urazu konia lub jeźdźcy podczas wsiadania.

W miejscach popasowych, gdzie konie mogą odpoczywać, rampa pełni również funkcję organizacyjną, pomagając zachować porządek i bezpieczeństwo podczas przygotowywania się do dalszej podróży. To prosty, ale niezwykle użyteczny element infrastruktury jeździeckiej, który zwiększa komfort i bezpieczeństwo zarówno koni, jak i ich opiekunów.

Bloki do wsiadania powinny mieć wysokość około 0,95 m oraz długość i szerokość wynoszącą około 1,4 m. Mogą być one zarówno trwale zamocowane do podłoża, jak i przenośne.

Rysunek 9. Blok do wsiadania

4. Rekomendacje dotyczące regulaminów

Regulaminy szlaków konnych i miejsc popasowych stanowią kluczowy element zarządzania i ochrony terenów przeznaczonych do rekreacji konnej. Ich przestrzeganie jest nie tylko warunkiem bezpiecznego korzystania z tras i udogodnień, ale także chroni naturalne środowisko oraz zapewnia harmonijną współzależność różnych użytkowników tych przestrzeni. Regulaminy te określają zasady, których celem jest minimalizowanie negatywnego wpływu na przyrodę, utrzymanie porządku oraz zapewnienie komfortu wszystkim odwiedzającym. Przestrzeganie wytycznych regulaminowych jest zatem niezbędne dla zachowania jakości szlaków i miejsc postojowych oraz dla bezpieczeństwa koni i jeźdźców.

A. Regulamin szlaku konnego

Regulamin szlaku konnego powinien być jasno sformułowany i zawierać wszystkie istotne zasady i wytyczne, które zapewnią bezpieczeństwo jeźdźców, koni oraz ochronę środowiska. Regulamin szlaku powinien zostać opracowany w uzgodnieniu z zarządcą terenu przez który szlak przebiega.

Regulamin powinien zawierać takie elementy jak:

- cel regulaminu
- zakres obowiązywania
- zasady poruszania się po szlaku
- bezpieczeństwo jeźdźców i koni
- postępowanie w razie wypadku

- odpowiedzialność i sankcje
- informacje dodatkowe
- dane operatora szlaku

B. Regulamin miejsc popasu

Wprowadzenie regulaminu miejsc popasu dla koni jest kluczowe dla zapewnienia bezpieczeństwa i komfortu zarówno dla koni, jak i ich opiekunów. Taki regulamin powinien zawierać jasne zasady korzystania z tych przestrzeni, aby wszyscy użytkownicy mogli cieszyć się z nich w harmonii i zgodzie z przyjętymi standardami.

Elementy, które powinny znaleźć się w regulaminie miejsc popasu dla koni:

- **Bezpieczeństwo koni:**
 - przepisy dotyczące nadzoru nad końmi, aby zapobiec ich ucieczce lub konfliktom z innymi końmi;
 - wskazówki dotyczące odpowiedniego ogrodzenia i zabezpieczenia miejsca popasu;
- **Higiena i utrzymanie porządku:**
 - zasady dotyczące sprzątanía po koniach, aby utrzymać czystość i higienę miejsca popasu;
 - wytyczne dotyczące zarządzania odpadami, w tym miejsc do wyrzucania śmieci;
- **Korzystanie z infrastruktury:**
 - instrukcje dotyczące korzystania z dostępnych udogodnień, takich jak poidła, zadaszenia, miejsca do przechowywania sprzętu jeździeckiego;
 - zasady korzystania z obiektów, aby zapobiec ich uszkodzeniu.
- **Szacunek dla innych użytkowników:**
 - przepisy dotyczące zachowania się w miejscu popasu, aby zapewnić komfort wszystkim użytkownikom;
 - wskazówki dotyczące komunikacji i współpracy z innymi jeźdźcami;
- **Czas i zasady przebywania:**
 - wytyczne dotyczące maksymalnego czasu przebywania koni w miejscu popasu, aby dać szansę skorzystania z niego także innym użytkownikom;
 - określenie godzin otwarcia i zamknięcia miejsca popasu;
- **Ochrona przyrody:**
 - zasady dotyczące ochrony środowiska naturalnego, w tym unikania niszczenia roślinności i zakłócania spokoju dzikiej fauny.
- **Kontakt do administratora miejsca popasu**

Stworzenie i wdrożenie regulaminów szlaków konnych oraz miejsc popasu jest nie tylko wyrazem dbałości o dobrostan koni, ale również o komfort i bezpieczeństwo ich opiekunów oraz innych użytkowników tych przestrzeni. Regularna aktualizacja regulaminu oraz edukacja użytkowników na temat jego treści przyczynia się do stworzenia przyjaznego i bezpiecznego środowiska dla wszystkich miłośników jeździectwa.

Przy tworzeniu regulaminów rekomenduje się wykorzystanie danych opracowanych przez Dyрекcję Generalną Lasów w ramach wielkoobszarowej inwentaryzacji.

5. Podsumowanie

Niniejszy dokument stanowi zbiór podstawowych rekomendacji mających na celu wsparcie w procesie planowania, projektowania oraz budowy tras przeznaczonych do turystyki konnej. Zawarte w nim zalecenia obejmują aspekty techniczne, środowiskowe i użytkowe, które są kluczowe dla stworzenia bezpiecznych, trwałych i atrakcyjnych szlaków konnych. Podstawowe kwestie techniczne poruszone w dokumencie obejmują wymagania dotyczące nawierzchni, szerokości szlaków, ich oznakowania oraz infrastruktury towarzyszącej, takiej jak miejsca postojowe, regulaminy czy miejsca do odpoczynku.

Tworzenie nowych szlaków konnych i miejsc popasu powinno uwzględniać zarówno dobrostan koni, jak i zasady ekologii, aby zagwarantować harmonijną integrację turystyki konnej z otaczającym środowiskiem naturalnym. Szlaki konne powinny być projektowane w taki sposób, aby minimalizować ingerencję w przyrodę, zwłaszcza w ekosystemy leśne, łąki, czy tereny chronione. Zastosowanie zasad ekologicznych przy tworzeniu szlaków konnych nie tylko sprzyja ochronie środowiska, ale także podnosi jakość doświadczenia jeźdźców, którzy mogą cieszyć się bliskością przyrody w sposób zrównoważony. Dbłość o dobrostan koni oraz ochrona naturalnych zasobów przyczyniają się do harmonijnego rozwoju turystyki konnej, która nie stanowi zagrożenia dla przyrody, ale ją wzbogaca.

Wszelkie wątpliwości oraz kwestie, które nie zostały ujęte w niniejszym dokumencie, powinny być konsultowane z odpowiednimi instytucjami. W szczególności zaleca się zasięganie opinii Lasów Państwowych w kwestiach dotyczących obszarów leśnych, Urzędu Morskiego w odniesieniu do tras zlokalizowanych w pobliżu wybrzeża lub w strefach ochronnych, a także Pomorskiego Związku Jeździeckiego, który może udzielić specjalistycznych porad dotyczących specyfiki użytkowania szlaków przez jeźdźców. Współpraca z tymi podmiotami jest kluczowa dla prawidłowego i zgodnego z przepisami realizowania szlaków konnych.

Niniejsze rekomendacje dotyczące szlaków konnych mają pełnić rolę wspomagającą przy projektowaniu szlaków konnych, a nie narzucać konkretnych rozwiązań. Ich celem jest dostarczenie ogólnych wskazówek oraz dobrych praktyk, które mogą pomóc w tworzeniu bezpiecznych i funkcjonalnych tras, uwzględniając lokalne uwarunkowania. Ostateczny kształt szlaku powinien być dostosowany do specyfiki danego terenu oraz uzgodniony z odpowiednimi instytucjami.

Mając na uwadze dobrostan koni, zaleca się skonsultowanie projektów szlaków konnych z organizacjami ekologicznymi oraz instytucjami dbającymi o dobro zwierząt. Taka współpraca pozwoli uwzględnić potrzeby koni w zakresie odpowiedniego podłoża, dostępności do wody, jak również warunków terenowych sprzyjających ich zdrowiu i bezpieczeństwu. Udział tych organizacji w procesie projektowania szlaków może pomóc w tworzeniu tras przyjaznych dla zwierząt, zgodnych z przepisami ekologii oraz ochrony środowiska.

W przypadku wątpliwości dotyczących zasad związanych z zapewnieniem odpowiedniego dobrostanu koni, zalecamy kontakt z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

6. Źródła danych

1. Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu, Turystyka w Lasach Państwowych, tom II – turystyka konna w Lasach Państwowych, Nowy Bedoń, 2016.
2. Rekomendacje Pomorskiego Związku Jeździeckiego, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Gdańsku, Urzędu Morskiego w Gdyni oraz klubów jeździeckich, ośrodków konnych, stadnin i stajni działających w województwie pomorskim.
3. Wytyczne znakowania szlaków PTTK: <https://pttk.pl/wp-content/uploads/2024/01/Instrukcja-znakowania-szlakow.pdf>

7. Wykaz rysunków

Rysunek 1. Parametry szlaku - pochylenie poprzeczne.....	7
Rysunek 2. Parametry szlaku - pochylenie podłużne	7
Rysunek 3. Parametry miejsca popasu z zagrodą.....	9
Rysunek 4. Parametry miejsca popasu bez zagrody.....	9
Rysunek 5. Parametry zagrody dla konia	10
Rysunek 6. Parametry koniowiązu krótkiego	11
Rysunek 7. Parametry koniowiązu długiego	12
Rysunek 8. Parametry pojedynczej wiaty w formie boku.....	13
Rysunek 9. Blok do wsiadania	14